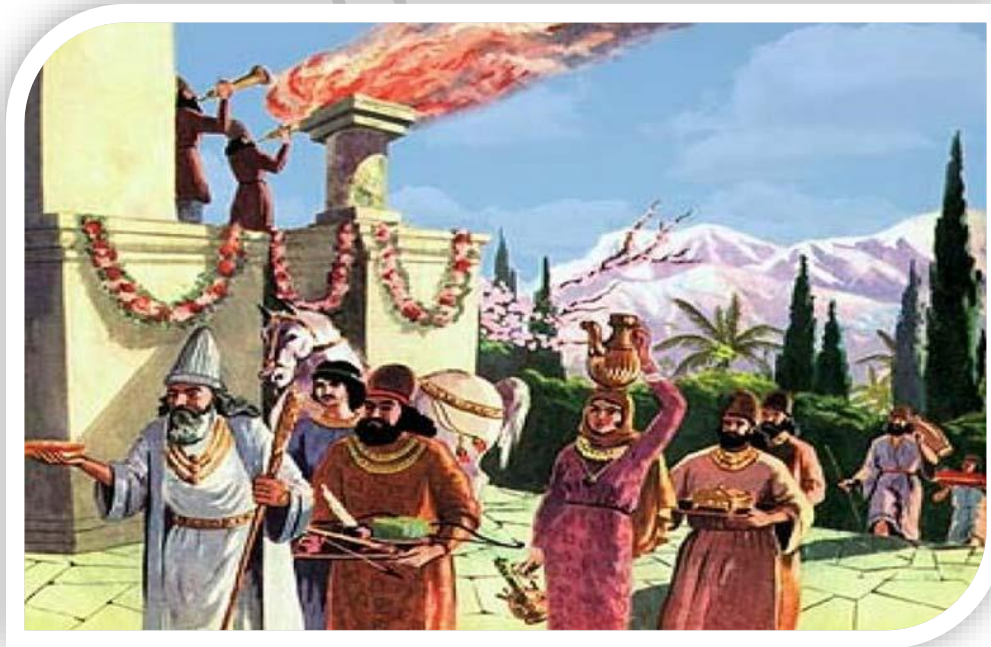

جشن‌های ایران زمین ۱

(نشریه ویسپوبیش
سال یکم - شماره سوم)

جشنِ اَمُردادگان

نفیسه دَستورانی
(تیروژ)

سرآغاز:

چشن و شادی در تمامی مناسبت‌های ملی و دینی ایرانیان باستان، حضوری پُررنگ داشته است. ایرانیان باور داشتند که می‌توان با شادی، دیوان و اهرمنان را دور کرد و به اهورامزدا نزدیک شد. به همین دلیل است که حتی در روزهای سختِ سال که گرما یا سرما بر زمین چیره شده‌اند نیز ایرانیان باز هم به جشن و شادمانی مشغول‌اند! یکی از این جشن‌های مهم، جشن میانه‌ی تابستان یا همان **اُمردادگان** است.

چرا نام پنجمین ماهِ سال، اُمرداد است؟

در زبان‌های باستانی ایران (پهلوی و اوستایی)، **مُرداد** یا همان مُردات یا مره‌تات، به معنای **مرگ** و نابودی‌ست و الف ابتدای اسم، کلمه را منفی می‌کند. بنابراین **اُمرداد** یا اُمردات یا اُمره‌تات، به معنای **بی‌مرگی** و جاودانگی‌ست. این ماه به نام ایزد/فرشته‌ی اُمرتات نام‌گذاری شده است، ایزدی که در عالم مینوی، نمادی از جاودانگی، بی‌مرگی، بی‌آغازی و بی‌انجامی جهان است؛ اما در عالم گیتوی، این ایزد از گیاهان و درختان نگاهبانی می‌کند.

اُمرتات یکی از شش اَمشاسپند (پاکانِ جاوید) است. اَمشاسپندان فرشتگان مقرّبی هستند که از دیگر موجودات اهورایی، جایگاه بالاتری دارند. آنها در کنار اهورامزدا می‌ایستند و در حقیقت، فروزه‌هایی

(صفاتی) از تجلی اهورامزدا هستند. نام هر شش امشاسپند بر ماه‌های مختلف سال ایرانی آمده است:
اردیبهشت (آشا)، خرداد (هئوروتات)، آرمرداد (آمرتات)، شهریور (خشتره‌ویریه)، بهمن (وهومن) و اسفند (سپندارمذ).

تاریخ دقیق جشن آرمردادگان چه هنگام است؟

در تقویم ایرانی، هر روز برای خود نامی دارد. هرگاه نام آن روز با نام ماهش یکسان شود، جشنی به نام مذکور برپا می‌شود. مثلاً روز آرمرداد از ماه آرمرداد، جشن ماهیانه خواهد شد، بنابراین جشن آرمردادگان در تاریخ ۷ آرمرداد هر سال برگزار می‌شود.
اسامی روزهای هر ماه در تقویم کهن ایران، بدین ترتیب است:

۱. اورمزد

۲. بهمن

۳. اردیبهشت

۴. شهریور

۵. سپندارمذ

۶. خرداد

۷. آرمرداد روز (در ماه آرمرداد: جشن آرمردادگان)

۸. دی به آذر

۹. آذر

۱۰. آبان
۱۱. خور
۱۲. ماه
۱۳. تیر
۱۴. گئوش
۱۵. دی به مهر
۱۶. مهر
۱۷. سُروش
۱۸. رشن
۱۹. فَروردین
۲۰. بَهرام
۲۱. رام
۲۲. باد
۲۳. دی به دین
۲۴. دین
۲۵. آرت
۲۶. اَشتاد
۲۷. آسمان
۲۸. زامیاد
۲۹. مِهراسپَند
۳۰. اَنارام

فلسفه‌ی آمدادگان چیست؟

ایران کشوری کم‌آب است و احتمالاً ایرانیان از گذشته‌های دور، برای آبیاری درختان و گیاهان به‌ویژه در تابستان، مشکلاتی داشته‌اند. از این جهت، نخستین ماه تابستان (تیر) که با انقلاب تابستانی همراه است، جشن بزرگداشت باران بوده و در آمداد نیز گیاهان و درختان ستایش می‌شوند. گیاه ویژه‌ی آمداد را نیز زَنْبَق (چَمَبَک) دانسته و گفته‌اند: «اگر کسی گیاه را رامش بَخشد یا بیازارد، آن‌گاه اُمرداد [از او] آسوده یا آزرده بُود.»

(پژوهشی در اساطیر ایران - دکتر مهرداد بهار - چاپ یکم - ص ۱۱۷)

گُل زَنْبَق؛ نمادِ امشاسپند آمداد

در این جشن، مردمان اهمیت درختان در زندگی را به یاد می‌آورند و از فرشته‌ی امرتات می‌خواهند که پاسبان طبیعت باشد. همچنین با خود پیمان می‌بندند که از گیاهان و طبیعت محافظت کنند. در روزگار کنونی که درختان زاگرس در حال سوختن هستند و خشکسالی دست از سر جنگل‌ها برنمی‌دارد، یادآوری این جشن و تلاش برای نگاهداری از طبیعت و جنگل‌ها، می‌تواند قدم کوچکی برای حفظ طبیعت کم‌جان و محیط زیست خسته‌ی ایران باشد.

آیین‌های جشن آمدادگان چیست؟

روزگاری، آمدادگان در میان مردم بیشتر شناخته شده بود چنان‌که معدودی از شاعران و دانشمندان، از آن در آثار خود یاد کرده‌اند:
چو گفتار خُردادش آمد به سر همان‌گاه آمداد شد پیش‌تر

(زرائشت نامه)

«مُرداد ماه که روز هفتم آن روز مُرداد است و آن روز را عید می‌گیرند و بواسطه‌ی توافق دو نام، مردادگان گویند و معنای مُرداد آن است که مرگ و نیستی نداشته باشد و مُرداد فرشته‌ای است که به حفظ گیتی و اقامه غذاها و دواهایی که اصل آن نبات است و مزیل جوع (رفع گرسنگی) و ضرر و امراض هستند، مَوکَل است.»

(آثارالباقیه - ابوریحان بیرونی)

ترجمه فارسی: اکبر دانا سرشت

امیرکبیر ۱۳۸۶ - ص ۳۳۶)

شوربختانه، امروزه ما از آیین‌های اُمردادگان اطلاع زیادی در دست نداریم جز اینکه ایرانیان باستان به باغ‌ها و مزارع سرسبز می‌رفتند و در کنار درختان و گیاهان، به دعا و نیایش می‌پرداختند، سپس به جشن و پایکوبی مشغول می‌شدند.

ولی در زمانه‌ی ما، این جشن بیشتر در میان زرتشتیان برگزار می‌شود و با اجرای برنامه‌ای متشکل از نیایش، سُرد، شعر و سخنرانی درباره جایگاه امشاسپند اُمرداد همراه است.

پایان